

Ezen eshetőség a szegedi gázgyárral szemben is minden bizonnyal fennáll, tetézve a háboru folytán elmaradt javítások hiányaival, amiből könnyű elképzelni, hogy 10-15 év múlva, amikor a szerződés lejár, az üzem átvételében, illetve háramlásában a városnak kevés öröme fog telni.

Az átvétel második módja, amely most a szegedi gázgyárnál is aktuális: az időelőtti megváltás.

A városnak jogában áll a szerződést felmondani és az üzemet saját kezelésébe venni. Fizetni tartozik azonban az üzemelőnek a szerződés még hátralevő tartamára elmaradt haszon címén egy bizonyos, a legutóbbi három átlagnyereségből adódó összeget, továbbá fizetni köteles a berendezés könyvszerint még nem amortizált összegeit is.

Normális viszonyok mellett az átvételnek e módja, különösen a szegedi esetben, eléggé súlyos megterhelést jelentene a városra nézve. Ma azonban, minthogy pénzügyi és gazdasági helyzetünk a lehető legkedvezőtlenebb, habár paradoxonnak hangzik is, kedvező az átvétel e módja és a társulat minden bizonnyal számol is az átvétel eshetőségével, mert a gáz- és elektromos egységárak mértéktelen emelése szerintem csupán a tiszta nyereség fokozását célozza, minthogy az majd a megváltási összegre is befolyással lesz.

Minthogy a mostani válságos szénviszonyok folytán a gázgyárak termelési lehetőségei teljesen megváltoztak, e tény azonban pénzügyi, főként pedig műszaki vonatkozásánál fogva az üzem fontosságára és rentabilitására döntő befolyással bír, megvizsgálandónak tartom, hogy ez a körülmény mennyiben érinti a szegedi gázgyárat. Közismert tény, hogy a gázgyárak a háboru előtt, valamint alatt is, kizárólag elsőrangú sziléziai, esetleg porosz szenet gázosítottak el, ennél fogva a gázfejlesztő kemencék a jóminőségű gázszénhez voltak szerkesztve és építve.

Az időközben beállott politikai helyzet, valamint az ország, sőt világszerte ismert szénkrízis nem teszi valószínűvé, hogy módunkban lesz egyhamar kellő mennyiségben és olcsó áron megfelelő kőszént külföldről importálni, azért a szegedi gázgyár is kénytelen lesz a silány minőségű magyar barnaszénből gázt termelni, következképp a gázfejlesztő kemencéket ennek megfelelően átalakítani.

A gázfejlesztő-kemence olyan legyen, hogy kokszt aláfűtés nélkül magyar barnaszénre, vagy esetleg jóminőségű gázszénre is kigázosíthassunk benne.

E célból szükséges egy esetleg két db. megfelelő szerkezetű barnaszéngenerátor felállítása, hogy az azokban termelt generátor gázzal (kokszt aláfűtés helyett) a retorta kemencéket fűthessük. Felteszem természetesen azt, hogy a gázfejlesztő kemencék üzemképes állapotban vannak. Amennyiben a kemencék nincsenek üzemképes állapotban, akkor csak költséges és főleg hosszadalmas javításokkal lehet az üzem folytonosságát biztosítani, illetve a mostanihoz képest fel-fokozni.

Fentebb említett barnaszéngenerátorok felállítása a mostani viszonyok közepeite legolcsóbban és leggyorsabban hajtható végre. Van ugyan más módja is a bővítésnek, illetve átalakításnak, nevezetesen vízgázgyár felállítása, mihez jó kokszt kell, ami szintén nincs, esetleg dupla generátor felállítása, amellyel ugynevezett duplagázt termelhetünk. Utóbb említett megoldások bármelyike drágább az elsőnél, sőt a legutolsó szerkezetiig még nem forrt ki teljesen.

Az üzem többi apparatúrája, nevezetesen a hűtő, a nedves, valamint száraz mosók, az állomásmérők és szabályozók, valószínűleg még üzemképes állapotban vannak és kapacitásuk a mai szükségletnek meg fog felelni. Kevésnek tartom a gáztartók ürtartalmát. Szabály ugyanis, hogy a gáztartók ürtartalma a maximális napi

termelés 60—80 százalékának feleljen meg (Budapestben 110 százalék van). A szegedi gázgyár körülbelül 3 millió köbmétert adott le, ennél fogva a maximális napi gázleadás kb. 15.000 köbmétert tett ki. A gáztartók ürtartalma kb. 6500 köbméter, ami a maximális napi leadás kb. 45 százalékának felelne meg.

Rendben lesz valószínűleg a hálózat is, mert nem lehet feltételezni, hogy egy gázgyár a hálózatát oly mértékben hanyagolná el, hogy a hálózati veszteség az üzem rentabilitását veszélyeztesse. Ellentétben ugyanis a Szegeden több oldalról elhangzott azon állításokkal, hogy a hálózat legnagyobb része korrodálva van, az a nézetem, hogy az elosztó hálózat nagyjában ép, használható állapotban van, csupán az elágazó, ugynevezett csatlakozó vezetékek, minthogy kovácsolt vasból készültek, rozsdásodtak el helyenkint. Az ilyen defektusokat azonban mindekor a legsürgősebben szokás rendbehozni, mert különben az ilyesmi kb. nemcsak kár, de baj, szerencsétlenség is származhat.

A többiben megfigyelt veszteség általában sok mellékkörülménytől függ. A főokai azonban a következők:

1. Az állomásgázmérő hibás jelzése.
2. Az utcai világítási lámpáknak a szabványos fogyasztást meghaladó és el nem számolható fogyasztása.
3. Ugyancsak a közvilágítási lámpák szerelvényeinek elhanyagolt állapota.
4. A magánfogyasztóknál felszerelt gázmérők hibás jelzése.
5. Temperatúraokozta volumen csökkenés.
6. A hálózat tömítetlensége.

Hogy a szegedi gázvesztességet a felsorolt hibák összessége, avagy ezek egyike-másika okozta-e, az csak beható és hosszadalmas vizsgálat által volna megállapítható. Rendes körülmények között a gázvesztesség kismértékű üzemeknél 6—8 %, nagy üzemeknél 4—6 %.

Hogy végül a gázgyár tartozékait teljesen le-tárgyaljuk, rá kell térnünk a magánfogyasztóknál levő gázmérőkre is. Alapos a feltevés, hogy a szegedi gázgyárnak ép úgy, mint az ország többi gázüzemének, a háboru folytán nem volt módjában gázmérőit kellőképpen karban tartani, miért is ezen mérők minden valószínűség szerint olyan állapotban vannak, hogy azokat már a város érdekében is egytől-egyig alapos javításnak kell majd alávetni. Minthogy a szegedi gázgyárnak kb. 6000—6500 gázmérője van és egy gázmérőnek átlagos javítási költsége 250 korona körül mozog, ennél fogva az összes mérők javítása kb. 1.500.000 koronát emésztene fel.

Rátérek még a legutóbbi 632 fillérben megállapított gázegységárakra. Elismerem, hogy a szegedi gázgyár mint kisüzem minden tekintetben kedvezőtlenebb helyzetben van, mint a fővárosi gázgyár. Lehetetlen dolog azonban, hogy míg Budapestben ez év március 1. óta a gáz eladási ára 2 korona, ugyanakkor Szegeden már tavaly december óta 632 korona, azaz 316 %-al több, mint Budapestben. Ez szerintem indokolatlan és védekezni ellene csak úgy lehet, ha a város az üzemet saját kezelésébe veszi át. Biztosra lehet ugyanis venni, hogy a gázgyár városi kezelésben úgy a város, mint a közönség érdekeit inkább fogja szolgálni.

Rátérek végül a gáztársulat azon állítására, hogy a szegedi gázgyár állandóan deficittel dolgozott. Ez szerintem hihetetlen, amennyiben nem képzelhető el, hogy az Imperial Continental Gaz Association London, mint a Központi Gáz és Villamossági R.-T. tulajdonosa az évek hosszú során át csupán Szeged városára való tekintettel a deficitet a sajátjából fedezte volna.

Budapest, 1920 április 1.

Bordás Lajos,

Budapest székesfőváros gázműveinek főmérnöke.

Könyvek, kölcsönkönyvtárak általában és elszomorító részleteikben

Uj kölcsönkönyvtár nyílt meg Szegeden. Ez is esemény és pedig olyan, amelyet csak azok az emberek vesznek észre, akiknek jól beidegzett szemükbe a kisebb dolgok is beleötlének. Az új könyvtárat az üzletek kirakataiban megjelent plakátok ekként hirdetik:

Megnyílt

a „Jókai” kölcsönkönyvtár

Párisi-körut 27.

A legjobb szépirodalmi és ifjúsági könyvek olvashatók. (Köztük Gróf Monte Christo is.)

Kölcsöndíj havonta 8 korona.

Nívós és avatott kezekre mutat az új könyvtár plakátja. Gróf Monte Christoval üztött ötletes tréfája majdnem bizonyos, hogy elcsábítja az olvasóközönséget, már akit Balzac, Anatole, Strindberg, vagy a magyar modernnek nem csábítanak.

De hiszen nem is az új könyvtár megalakulásának szenzációs eseménye vétette kezembe a tollat. Régen vajudik már a fejemben az a gondolat, hogy a kölcsönkönyvtárak, a könyvkirakatok s az olvasótábor kissé komikusan tarka egyvelegét komoly formában foglaljam össze. Kezdem a kölcsönkönyvtárakon. Szegeden még csak egy éve ismerjük ezt az intézményt, amely üzleti szempontból éppen olyan jól bevált, mint amilyen kevésbé szolgálja kulturális célját. Mert el kell ismerni, hogy a kölcsönkönyvtáraknak kulturális céljuk is van, de természetesen a főcél, mint mindenben, a haszon. S hogy a könyvtár jól jövedelmez s meg lehet belőle élni, mutatja gombamódra való szaporodásuk. Nemsokára ott tartunk, hogy annyi lesz Szegeden a kölcsönkönyvtár, mint a mozi.

Ami kulturális missziójukat illeti a kölcsönkönyvtáraknak, ahhoz igen sok szó fér. Kulturális céljuk eredménytelen, legnagyobb részben legalább is az. Ebben nem a könyvtáros a hibás, hanem a közönség. Mert lefogadnám akárkivel, hogyha a könyvtárban Szomaházy, Beniczky, Marlit, Crooker, Ohnet és egyéb limonádékat lehetne is csak olvasni, egytizedrészével sem csökkenne az olvasótábor, sőt a könyvtárak száma sem. Mert hiába ékeskedik a polcokon az idegen és a magyar klasszikus írók serege, mindez érintetlen marad leginkább, de ha egy Marlittot veszünk a kezünkbe, ezer zsírfoltot és ujlenyomatot találunk a lapok szélein. No és azok a megjegyzések, amelyeket néhány analfabéta intellektuál firkant ihlet percében a könyv margójára, egyenesen klasszikus szépségűek. Emlékezem diákkoromra, mikor az iskolai könyvtár kötetivel elégittem ki magamat, akkor találtam a könyvek címlapján néhány diáktársam kritikai szellemének ilyen megnyilatkozásait: „Ez a könyv számár könyv”, vagy „hülye, aki írta”, „az is ostoba, aki elolvassa” stb. Azután jöttek ugyanazon a könyvön az ellenvélemények: „Ilyen jó könyvet még életemben sem olvastam”, „aki erre azt mondja, hogy rossz, az kérje vissza a tandíjat”, „imádandó író”, „felejthetetlen gyönyörűséggel olvastam” stb.

Ilyen és ezekhez hasonló megjegyzéseket nem egy kölcsönkönyvtári könyvben lehet találni. Ma-holnap oda jutunk, hogy apróhirdetéseket, vagy szerelmi levelezéseket kezdnek a könyvrajongók a kölcsönkönyvtári könyvek margóján. Ekép szolgálják a kultúrát a kölcsönkönyvtárak. Ismétlem, hogy a meddő eredményért nem a könyvtáros a hibás. A könyvtáros hibája csak az, hogy eszé ágában sem volt soha a kultúra terjesztése akkor, mikor könyvtárat nyitott.

Kik olvasnak a kölcsönkönyvtárból? Szentimentális hivatalnoklányok, romantikaéhes napi-

Megnyílt Schaffer Testvérek butoráruháza

Kossuth Lajos-sugárut 8. sz. — Telefon 7-73.

Eredeti stílus háló-, ebédlő- és uriszoba-berendezések. Teljes lakberendezések. Leányszoba különlegességek.